

KARTA EWIDENCYJNA ZABYTKU NIERUCHOMEGO NIEWPISANEGO DO REJESTRU ZABYTKÓW

1. Nazwa

HISTORYCZNY UKŁAD RURALISTYCZNY
WSI SOKOLNIKI

2. Czas powstania

XV w.

9. Materiały graficzne

3. Miejscowość

SOKOLNIKI

4. Adres (ulica, nr posesji)

5. Przynależność administracyjna

województwo: **DOLNOŚLĄSKIE**

powiat: **DZIERŻONIOWSKI**

gmina: **ŁAGIEWNIKI**

6. Współrzędne geograficzne

50°49'10"N 16°50'05"E

7. Użytkowanie obecne

MIESZKALNE

ROLNICZE

8. Stan zachowania

4,5

10. Istniejące zagrożenia, najpilniejsze postulaty konserwatorskie

NAZWY: *Waterisch* (1474 r.), *Waterisch* (1726 r.), *Wattirsch* (1825–1945 r.), *Sokolniki* (1945 r.)

HISTORIA:

Sokolniki to niewielka wieś, wzmiankowana w źródłach historycznych dopiero w 1474 r., a zatem stosunkowo późno. Rozwinęła się ona zapewne w związku z powstaniem tu folwarku, którego właścicielem do 1695 r. był pna von Littwitz, zaś kolejno aż do 1705 r. baron Johann Ernst von Pein und Wechmar, który zbudował tu pałac. Kolejno miejscowość należała do barona von Knichen und Treckleben. W latach 1742–1756 r. wieś była własnością Ignatza Wilhelma von Senitz, zaś kolejno należała do hrabiego Carla Oswalda von Czettitz und Neuhaus. W 1783 r. Sokolniki należały do hrabiego von Sandratzki. Wówczas też w miejscowości wymienia się folwark, młyn wodny oraz 198 mieszkańców, w tym 3 kmieci i 22 zagrodników. W 1825 r. na terenie wsi wykazano 42 domy, pałac z folwarkiem, gorzelnię, browar i wiatrak. W 1845 r. posiadaczem miejscowego majątku był Johann Adolph Anton Seydel. Wówczas w Sokolnikach znajdować się miało 38 domów. Do 1945 r. dość często zmieniali się właściciele dóbr w Sokolnikach, zaś sama miejscowość przestała się rozwijać w II połowie XIX w. Do jej głównych elementów kompozycyjnych należą zabudowania dawnego folwarku wraz z pałacem. Oprócz nich, na terenie wsi o cechach widlicy, zachowała się zabudowa mieszkalna i gospodarcza, wykształcona w obecnej formie w II połowie XIX i na początku XX w. Sokolniki posiadają dobrze czytelny historyczny układ ruralistyczny. Na jego uboczu rozwinęło się w ostatnich latach nowe osiedle domów jednorodzinnych, dzięki czemu niezaburzony został historyczny układ miejscowości.

Istniejące zagrożenia, postulaty konserwatorskie, źródła i literatura –
załącznik do karty ewidencyjnej nr 1.

11. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

12. Opracowanie karty ewidencyjnej (autor, data i podpis)

30 czerwiec 2023 r.

Kamil Pawłowski

dr Kamil Pawłowski

ZAŁĄCZNIK DO KARTY EWIDENCYJNEJ

Nr 1

1. Miejscowość	SOKOLNIKI	5. Nazwa zabytku (jak w karcie), adres	6. Zawartość załącznika
2. Gmina	ŁAGIEWNIKI	HISTORYCZNY UKŁAD RURALISTYCZNY WSI SOKOLNIKI	ISTNIEJĄCE ZAGROŻENIA POSTULATY KONSERWATORSKIE ŹRÓDŁA I LITERATURA
3. Powiat	DZIERŻONIOWSKI		
4. Województwo	DOLNOŚLĄSKIE		

ISTNIEJĄCE ZAGROŻENIA:

- przekształcenia istniejącego układu ruralistycznego wynikające z dużego rozwoju zabudowy usługowej i mieszkaniowej oraz infrastruktury użytkowej;
- modernizacja istniejącej, historycznej zabudowy z wykorzystaniem materiałów i rozwiązań ahistorycznych;
- brak działań zmierzających do zachowania historycznych budynków gospodarczych i ich rozbiórki;
- brak działań związanych z zachowaniem elementów założenia pałacowo-parkowego.

POSTULATY KONSERWATORSKIE:

- zachowanie charakterystycznych cech układu ruralistycznego, objętego ochroną konserwatorską;
- w przypadku nowych inwestycji zachowanie cech typowych architektury regionalnej, tj. bryły, formy elewacji i kształtów dachów, materiałów wykończeniowych;
- modernizacja istniejącej zabudowy mieszkalno-gospodarczej z poszanowaniem substancji zabytkowej, bryły i formy;
- lokowanie nowej zabudowy mieszkalnej w linii zabudowy historycznej;
- zachowanie historycznej zieleni wiejskiej, zwłaszcza w kontekście dawnego parku pałacowego;
- zachowanie elementów dawnego założenia folwarcznego;
- eliminacja elementów ahistorycznych, powstałych po 1945 r. niewpisujących się w historyczny układ ruralistyczny;
- lokowanie nowych obiektów handlowych i usługowych możliwie poza granicami układu ruralistycznego.

ŹRÓDŁA I LITERATURA:

- Knie J., *Alphabetisch-statistisch-topographische Uebersicht der Dörfer, Flecken, Städte und andern Orte der Königl. Preuß. Provinz Schlesien*, Breslau 1830.
- Knie J., *Alphabetisch-statistisch-topographische Uebersicht der Dörfer, Flecken, Städte und andern Orte der Königl. Preuß. Provinz Schlesien*, 1845.
- *Słownik geografii turystycznej Sudetów*, T. 20, *Masyw Ślęży, Równina Świdnicka, Kotlina Dzierżoniowska*, red. M. Staffa, Wrocław 2005.
- Zimmermann F.A., *Beyträge zur Beschreibung von Schlesien*, T. 1, Brieg 1783.

Kartografia

- *Messtischblatt, Zobten 3015*, 1895 r.
- *Messtischblatt, Jordansmühl 5165*, ok. 1938 r.

30 czerwiec 2023 r.

Opracowanie załącznika:
(data i podpis)

Kamil Pawłowski

dr Kamil Pawłowski

